

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a váriba küldendők.
Egész évre 4 frt.		
Félévre 2 „		
Negyedévre 1 „		

A francia forradalom utálatra méltó.

Aristeas Ptolemaeus Philadelphus korában, tehát K. e. a 3-ik században élő író beszéli, hogy Ptolemaeus király a híres királyi könyvtárnok Demetrius Phalerius tanácsára küldöttséget menesztvén a Kodech lajhova hordozója Eleázár az akkori jeruzsalmi főpaphoz 72 tudós zsidót, tehát minden törzsből keitót kapott, a kik aztán nagy buzgalommal a világhírű alexandriai könyvtár számára az emberiség legdrágább kincsét az atyák által Istentől örökölt — Kodeksz-et görög nyelvre tevén át, az egész tudományos világ által megközelíthetővé tették. Midőn a fordítás készen van, a könyvtárigazgatója Phalerius az egyiptomi diaspora jelesebbjei előtt felolvastatják azt, Izrael pedig ezen lelkes szavakban tör ki: „recte sancte, accurate perfecta est ista interpretatio, par est ut omnia permanente in suo habitu, nec ulla fiat immutatio,“ vagyis édes hazánk nyelvén: „helyesen, szentül, pontosan van eszközölve ezen értelmezés, illik, hogy egészen a mint van úgy maradjon, semminemű változásnak alá ne vettessék.“

Csak nem rég hagyta el a sajtót Freppel angersi püspöknek a forradalomról irt unikum-ot képező munkája, melyet eltekintve a mai divatosan áramlatot, s áramlatosan divatot hajhászó zsidóliberalis, vakoló lapátokat faragó, Istent a legfőbb lényt lerántó, törpe epigonok sötétben bucskáló szívtelen szipolyáitól szent örömmel üdvözöl minden tudományosan gondolkodni tudó és akaró fő, üdvözöl és pedig azért: mert valóban e munkában, mint az alexandriai zsidók mondák Phaleriusnak a szent írás felolvasása alkalmából helyesen, szentül pontosan van eszközölve azon értelmezés, melyet szerző általában a forradalom s különösen a francia nagy forradalomra kimond,

mely utóbbira nézve határozattan kijelenti, hogy „1789 május 5. s a forradalom véres emlékü napjai között különbséget tenni nevetséges dolog, mert a lázadás és felforgatás magvából csak nem kelhet ki egyéb szervezet, mint a rémuralom“, népszarolás, fekete rabszolgaság, kapitalizmus, militarizmus mérges pusztító csalmatoka; vagy is más szóval a forradalom az egyéni, családi, társadalmi s politikai életnek megölője, a boldogságot e földön is előteremtő elveknek meddő rut kitagadása, a nyers erőszaknak a jogi elvek fölé való helyezkedése; a forradalom miséjét így írja le Binder Vilmos általános realenciklopédiájában: e szó „forradalom revolutió jelenti a dolgok rendes menetének megrázkódtatását, s úgy a physikai, mint a politikai és erkölcsi világban oly tünemények jeleztenek e szóval, melyek erőszakos uton és módon mélyreható változásokat idéznek elé az állati szervezetben ép úgy, mint a gondolkozó észnek tágas szellem birodalmában. Közönségesen ezen szó revolutió erőszakolt átídomulást jelez; az államra alkalmazva ezt így lehet kifejezni: az államforradalom nem egyéb mint az állam alkotmányos alapintézményeinek megrendítő rázkódtatások által jogelveiben eszközölt felforgatása. A revolutió lényegileg annyiban különbözik a reformációtól, hogy ez utóbbi lassankénti egymásutánban adja benső átídomulása működési jeleit, a revolutió pedig olyan mint a tűzokádó katalan: egyszerre explodál, s erőszakos kitörésében a dolgok eddigi menetének rendszerét rémletesen darabokra forgácsolja. Revolúciót idézhet elé a hatalom képviselője ép úgy mint maga a nép, de mindig átkos eredményekkel van az összefűződve, melyek a jelen s talán még több nemzedék reménye hajtásait szétmorzsolva gyilkoló kezekkel azt az anarchia és polgár-lázadás nagy vértengerébe szórja ki azokat;

továbbá : még a legjogosultabbnak látszó revólúció is az erkölcs és elvek mezején oly tarolásokat visz véghez, anynyi szentesített jogot sért, vérez meg, hogy a revólúció jogosultság, a soha semmi körülmény közt el nem ismerhető. A történelem, az élet mestere, tanítása szerint revólúció rendszerint a népből szokott kiindulni. Képes alakban szoktak beszélni erkölcsi revólúciónól is, értvén ez alatt bizonyos érzeménylelkület-féle átídomulást. — Tudomány-revólúció alatt a meglevő rendszerek s fogalmaknak gyökeres, gyors, de erőszakolt átváltoztatását kell érteni, mit eszközölt p. o. Kant philosophiájával, vagy Galilei naprendszerével stb. „L. Allgemeine Realenciclopädie“. Herausgeg. v. Dr. Wilhelm Binder, Regensburg, 1848. 8-ik kötet 799 lap.

De ne hogy valaki azt mondhasssa, hogy „Cicero pro domo sua“ beszéltetek beszélet, nézzük csak, mit mond Brockhaus, Lipscebén, 1827 ben kiadott Realenciklopédiájának 234 s köv. lapjain a forradalomról s nevezetesen a francia forradalomról. Szavai már csak azért is megfontalandók, mert ő protestáns büszkeséggel fújhatja: „én is oda való vagyok, hol a Marci tornya ragyog“, vagy is alkotmányosan meghízalt, nagy koncepcióju telivér reformált dervis és mint elveiknek lobogása a szent reform törekvések s így minden revólúciónak tüszkölő csatalovagja beszél. Állításomban nem vagyok tulzó, mert hiszen ma minden philosophus és nem philosophus tudja, hogy a tekintély elvét ünneplés annunciacióban a deformatio vetette el; midőn *Márton bátyánk* áldott gyermekeit a teljes szabadság illatdus Elyseumának kanyargó virányos téereire mint megannyi reménydus porontyot behajszolta, mondván nekik: testvéreim, édesegyek az urban, aszent egyenlőség elastikus nevében, én bátyátok pater Luther Márton drága Katimmal egyetemben és ha kell különösen is emlékezetül adom a kit illet annak, hogy a szabadság várt napja ma hajnalban a gönczöl szekere megérkezett; törvényes fensőbbégi hatáságát egyházi ügyvitelekre nézve ezenal csak is saját szabadlelküismereti törvényszékek képez, azzal a kitüntető megjegyzéssel, a mire jól vigyázatok: hogy *teljes szabadságunk van*, ámbár az eredeti bün következtében, mint én azt alaposan nektek bebizonyítottam, az ember akaratereje, — nem mint az utált pápisták tanítják, csak meggyengült, hanem teljesen meg is semmisült. Szép tanítványok, logikailag ugyan egymást teljesen kizárják, de hát még is miután a törvények hatalom elleni merénny mint szabadságot dicsőítik, méltó előharcosai az idők revólúciónak.

De hagyjuk, ne törődjünk Luther elvtelen elveivel, mert eljárása ugy is már számtalanszor megboszulta magát. „Ő nem volt hű elveihez, utódjai pedig négy Brockhaus is még kevésbé, mert ámbár ő ugy a vallási mint a politikai téren a korlátlan szabadság, az elfajult liberalizmus elvét proclamálja, de még is a korlátlan szabadságból önkényt ömlő francia revólúcióteszavakkal vezet be i. m. 236 l. 3. sz. „A francia forradalom elvitázhatlanul legmélyebbre ható s egyszermind legvéresebb és legkegyetlenebb volt minden eddigi revólúció közt. Smidőn alább a forradalmi törvényszéket bemutatja szóról-szóra így beszél: „a vérfagyasztó zsarnokságnak ezen ítélőszéke, a rendkívüli bünyenyítő törvényszék 1693 márczius 11-én keletkezett és október hónapban (Bium 8-án) hivatalosan tribunal-révólútion naize-nek kereszteltetett, midőn is a nemzeti gyűlésben a hegyi párt a girondisták fölé került. A forradalmi törvényszéknek az volt a rendeltetése, hogy mindazokat maga elé idézvé, megbüntesse, kik habár elvileg is a forradalom ellen vannak hangolva s az uralkodó ház iránt való ragaszkodásuknak bármi csekély jelét is nyilvánították.

Képzeltető — folytatja Brockhaus — az elvetemültségnek mily borzasztó jáiszmái borzongattak; a gyűlölködés és üldözési szellemnek minő szabadfolyása létesült egy ilyen törvényszék alatt, mely magát semmi törvényes eljárási külsőségekhez nem kötve: mindig és kizárólag csak halálos ítéletet mondott, és a vádpontokat még csak felületesen sem vizsgálva, sőt a vége felé még a vádlottak nevére sem hederítve egyszerűen csak kivégeztette mindazokat, kiket a Fouquier és Tinville arczátlan elvetemültsége körme közé juttatott. Daczára, hogy e szörnyetegek kezei már az ártatlan vér miatt eláztak, mégis mindcsak növekedett romboló gyilkosságuk maníája, midőn 1794-ben a girondisták már teljesen elbukottak, s Robespierre és ördögi czimborái uralkodtak: a mentőboldogító-bizottság azon határozati javaslatot terjesztette a konvent elé, hogy az ítéletvégrehajtásokat siettetni kell. Ez időtől fogva megszűnt az egyes személyek vádolása, de ép e helyett Fouquier és Tinville a szerencsétlenek egész lajstromát mutatta be, kik a köztársaság elleni árulás címén elmarasztaltattak. A nélkül, hogy bármely bírói hatalom vizsgálgatta volna azt, hogy a szerencsétlenek mi módon és mennyiben vétkesek, fenytőszék elé állítottak, a vádolt bünösök fejére bíróilag a halálos ítélet kimondatott, védelmükre éppen senkisémm vállalkozott, sőt az is előfordult, hogy egyszerű név-

csere miatt jutottak számosan a nyaktiló alá. Hogy mekkora volt a meggyilkoltak száma, kitűnik abból, hogy 1794-ben a szabadság gyilkosai, indítva őket magukat a guillotinet egy más helyen állítani fel, mivel az eddigi talaj, a vér miatt olyan csuszamlós lett, hogy a hóhérok azon tovább biztos lépést nem tehettek etc. De nem csak Páris, hanem a vidéki városokban is mint, Nantes, Lyon, Arras, Straszburg s. b. helyeken hasonlították keletkeztek. Midőn féktelen szenvedélyeik még ilyenekben sem voltak kielégítve, megkezdték a föbelvetéseket in solidum (Fassilladen, Mitrailladen). Ezek az u. n. *kőztársasági lakomák*, hol százankint, de párosan a Scheolba küldtek. —

Mihelyt Robespierre s vele a hegyi párt elbukott, s a konvent mérsékletre intette a forradalmi törvényszéket ekkor érdemeik jutalmául az isteni gondviselés intézkedése folytán a gaz hóhérok is, mint Fouquier és társai, elvették méltó halálbüntetésüket.

De legyen is mostanra elég a francia forradalom rémséges uralma szörnyképének vizsgálása, mert hisz ezekből is kitűnik, hogy ez a zsarnokság elveit juttatta diadalra. Igen, az olynemű zsarnokság elveit melynek aegise alatt a tehetetlen ember oltár és trón felett egyiránt uralkodni ohajt; és én ennél fogva, már előre is ki merem mondni: hogy a francia forradalom egészben és részében minden ember, keresztény, katolikus, és pap undorára méltó, mégpedig 1789 május 5-től kezdve egész az Eiffel torony vilamos kivilágításáig és így tovább mindaddig míg a nemzetek a tekintély szent elvét csak gondolatban is megbántani bátorzkodnak.

Dr. Veress.

Cornelius Tacitus

fő tekintettel „Agricola“ cz. művére.

(Irodalomtörténeti tanulmány.)

Irta: Zlamál Ágost.

(Vége.)

Andresen vizsgálva az Agricola egyes fejezeteit s éles szemmel felismerve abban a biographikus és historikus részleteket, melyek egymástól teljesen elkülönítvék, — vizsgálódásai folytán arra az eredményre jut, hogy Tacitus az egész Agricolát nem egy és ugyanazon időben, — hogy a historikus részt (10—38 cap.) más időben és más körülmények között írta, mint a biographikust. Emez állítását, melyet a mű egységes jellegének hiánya is támogat, Agricola historikus részének Tacitus „Historiae“ már ismertett művével való egybehasonlítása és viszonyából bizonyítja be. A „Historiae“ — amint láttuk — azon korszakot tárgyalja, mely Kr. u. 69-től Domitian haláláig terjed, miután Tacitus amaz eredeti tervével, hogy még Ner-

toriae“ megíratásáról Tacitus az Agricolában így szól: „non tamen *pigebit* vel incondita ac rudi voce memoriam prioris servitutis ac testimonium praesentium bonorum *composuisse*“¹⁾. Mármost önkénytelenül is azon kérdés támad, miért tesz Tacitus az Agricola bevezetésében a „Historiae“-ről említést, holott talán még megkezdve sem valának? Miért nevezi azt *első, zsenge* művének; mert „vel incondita ac rudi voce“ szavak, melyekkel csakis első, zsenge művében kér az író olvasóközönségétől elnézést, a „Historiae“-re, nem pedig az Agricolára vonatkoznak? Maga Tacitus közvetlenül az előbb idézett szavak után így felel kérdésünkre: „*hic interim liber honori Agricolae socii mei destinatus professione pietatis aut laudatus erit aut excusatus.*“²⁾ A „Historiae“-t tehát tényleg első művének tekint, melynek „rudi ac incondita voce“ való megíratásáért az olvasó közönségtől már jó előre — a mű megíratása előtt bocsánatot kérni kötelességének tartja; az Agricola csak előfutára, egy előtanulmánya — vagy ha úgy tetszik egy része a Historiae-nek.

S ezen felfogás mellett teljesen indokolva látjuk a Historiae-nek Agricola III fejezetében való előleges megemlítését; de mi több, teljesen lehetetlen lett volna ezen előleges megemlítés egy oly könyvecske előszavában melőzni, mely nélkülözve minden más önálló értékét s csak épen a „*professio pietatis*“ sugallatától irva — egy kis próbáját adja annak, a mit a közönség a teljes műtől a „Historiae“-től vár. Tacitus tehát Agricoláját a Historiae-re való öntudatos és határozott vonatkozással írta. Ezen vonatkozás a 10—38-ig terjedő fejezetekben észlelhető, melyeket historikus jelleg különít el a mű bevezető és befejező részleteitől. Hogy tehát a historikus résznek (10—38 cap.) a biographikus fejezetekkel (1—9 és 39—46 cap.) szemben való sajátos önállóságát s annak a „Historiae“ előleges tervezetével való szoros összefüggését megmagyarázhatassuk, elég lesz arra utalnunk, hogy Tacitus — ki már Domitianus uralkodásának kezdő éveiben foglalkozott történetírói tervekkel — már Domitianus alatt elkészíti Britannia meghódításának történetét előzetes tanulmánya gyanánt ama nagy munkájának, melynek nemcsak Domitianus egész korát, hanem a 69 évet megelőző éveket s a két következő császár uralkodásának korszakát is fel kelle ölelnie. Britannia meghódításának eme története, — Agricola elhalálózása alkalmával, kit Britannianak a római sások uralma alá való igazásábanké tségkivül oroslánrész illet — az 1—9 és 39—46-ig terjedő és Agricoláról szóló biographikus fejezetek hozzáadásával változott át az előtűnk fekvő művé. De nézzük még világosabban!

A római birodalom külső történelmének amaz eseményeit, melyek a „Historiae“ által felölelt és feldolgozott korszakra esnek, Tacitus a jelzett mű bevezetésében a következő szavakkal adja elő: „*quattuor principes ferro interempti, trina bella civilia, plura externa ac plerumque permixta, prosperae in Oriente, adversae in Occidente res: turbatum Illyricum, Galliae nutantes, perdomita Britannia et statim ommissa; coortae in nos Sarmatarum ac Sublicorum gentes, nobilitatus cladibus mutuis Dacus, mota*

1) Tacit. Agric. c. 3. 2) ibidem.

prope etiam Parthorum arma falsi Neronis ludibrio.¹⁾ Ha most eme helylyel az Agricola eme szavait hasonlítjuk egybe: „Britanniae situm populosque multis scriptoribus memoratos non in comparationem curae ingeniive referam, sed quia tum primum perdomita est²⁾ — es meggondoljuk, hogy Britanniának Agricola alatt történt körülhajóztatása — melyről mint nagyfotosságu eseményről kétszer történik említés — nem tudományos czélból hajtattott végre, hanem a teljes meghódoltság symboluma gyanánt tekintetik: akkor biztosan állíthatjuk, hogy az Agricola 10—38-ig terjedő fejezeteit Tacitus ép úgy vezeti be, ép úgy tesz azokról előleges említést, mint a 3-ik fejezetben a Historiae megírásáról. Ezek után bátran elfogadhatjuk ama föltevést, hogy Tacitus Do nianus zsarnoki uralma alatt megutálva hazájának feslett állapotát s már évek óta elhatározva korának történetét megírni, szemeit egy oly fényes hősi tette irányozá, mely által a római hősiesség egy távoli s eddig ismeretlen szigeten csodákat vala képes mivelti, — s hogy ő ezen tárgyat oly alakban és terjedelemben írta le, mint a milyenben az az „Agricola“ 10—38-ig terjedő fejezeteiben előttünk fekszik. Világos tehát, hogy Tacitus a „Historiae“-ben tárgyalandó gazdag anyagból a „perdomita Britannia“ történetét dolgozta fel először. Specialis indok gyanánt felhozhatjuk még ama semmiesetre sem kicsinylendő körülményt is, hogy ő ezen rész tárgyalásánál nem vala források tanulmányozására utalva. Hisz apósától Agricolától hallotta ő mindazt, amit leír. Agricola ismerte Britanniát, ismerte föld- és helyrajzát, ismerte történetét — s így Tacitusnak nem volt nehéz munkája. Ha most még tekintetbe vesszük Tacitusnak Agricolához való rokoni és szeretetteljes viszonyát, eléggé igazoltnak látszik, hogy Tacitusnak legelőre Britannia felé fordul tekintete s hogy ő Britannia meghódításának történetével kezdi meg történetírói működését.

Mindezek után elég okunk van arra, hogy az „Agricola“ középső részét (10—38 cap.) a mű eredeti, legelső részének tekintsük, mely tisztán historikus czélből írva a „Historiae“ nagy művének egy előmunkáját képezi. S midőn Agricola a ritka jellemű hazafi, a szeretett após, Britannia nagynevű vezére meghalt s miután a kegyetlen zsarnok is elpusztult s elérkezett a régen óhajtott „rara temporum felicitas, ubi sentire quae velis et quae sentias dicere licet“, — megfogamzott Tacitus lelkében ama magasztos eszme, hogy Agricolát az utókor előtt megörökítse. Mi volt tehát most könnyebb, szebb és alkalmasabb, mint Britanniának általa már megírt történetéhez apósának életrajzát csatolni, — hisz épen apósa volt a római dicsőség szerzője Britanniában. Es Tacitus így is tett. A már meglevő történeti részhez csatolt bevezetés és befőzés gyanánt néhány fejezetet, melyekben elragadóan szép vonásokkal örökíti meg Agricolát, — s így áll előttünk „Agricola“ műve.

Röviden ismertettük Andresen nézetét; de ebből is meggyőződhetek t. olvasóink, hogy ez viseli magán az egyedüli helyes felfogás jellegét s ép ezért nézetét teljesen magunkévá tesszük.

A classzikus ó-kor irodalmának örökszép kertjéből bemutattott eme virág — „Agricola“ — lelkesítse t. olvasóinkat az ó-kori classzikusok olvasására, tanulmányozására. Kellemes fáradságuk dus gyümölcsöket fog teremni!

T Á R C S A.

A mantis religiosa.

VARGAS.

(Folytatás.)

Alakját tekintve, e rovar, véleményem szerint, minden ragadozó rovarok között a legszebb. Két félélt találtam, egészen zöld és teljesen testszínűt. A zöldek mindig zöld füveken tartózkodnak, míg a testszínűek elszáradt kórókat, vagy kiasszott leveleket választanak lesőhelyül. Többszöri kísérlet azon meggyőződésre vezetett, hogy mindig a testük színéhez leghasonlóbb tárgyakon tanyáznak. U. i. szobámban tartván, mindig a virágszerepeken levő zöld leveleken tartózkodtak. Csak igen ritkán másztak el onnan s akkor is a kék mázas ablakkereteken foglaltak helyet. A test színű azonban igen gyakran elhagyta a virágok t, s rendszeren festetlen fákra s legörömelebb szalmán tanyázott. Ugy annyira hasonlítanak azon tárgyakhoz, melyeken élnek, hogy a leg gondosabb utánnézéssel is alig vehetők észre. Egy marék zöld füve tettem három zöldszínű mantist s ezeket, daczára hogy barátainak előre megmondtam, hogy itten 3 szép rovar vagy on, még sem vették addig észre, a míg ujjal rájuk nem mutattam.

Tartzkodási helyük eme rovaroknak a melegebb vidékek. Gyulafehérvárt az „Emmaus“ nevű hegyoldalon található. Ugy látszik valóságos vándor életet élnek; mert voltak olyan területek, a melyeken egyetlen egyet sem lehetett feltalálni több órai keresés után is; míg más helyeken 5 perc alatt 8-at találtunk. A hol ezek meglepednek, ottan szörnyű nagy a rovarok halandósága. Míg az általuk el nem foglalt helyeken minden lépésemre 10—15 sáska ugrott szét, addig az ő tartzkodási helyükön alig pillantottam meg egyet-kettőt; mert a mantisoknál csakis a mantisok élhetnek meg; a többieket irgalmatlanul fölfalják. Mégis religiosusoknak nevezzük őket.

A mantis religiosa nagysága kifejlett állapotában 5—6 cméter a nőstényeknél, míg a hímeknél 3—4 között váltakozik. A fej és potroh között a torj 2 cméter hosszú, s hosszukás páncczának látszik; mászó lábuk 4 cméter hosszúságú, míg két első ragadozó lábuk meghaladja az 5 cmétert. A potroh a hímeknél csaknem egyenlő vastagságú a fejjel; a nőstényeknél azonban folytonosan vas tagodik, mint az orsó, lefelé, szemeik nagyok; de a látásuk, mint a kigyónál, inkább oldalra irányul mint előre. Ezért midőn előre néznek valóságos tört nyakuknak, görbéknek látszanak. Két hatalmas kiálló foggal bírnak, melylyel a legkeményebb rovarokat is képesek összezúzni. E fogak körül fonal alakú csápok vannak, melyekkel a leszakított testrészeket a fogak közé hajtják, s esetleg fentartják addig, míg a fogak a már bevett testet megrágnak.

Mielőtt ezen állatának legérdekesebb részét t. i. a

1) Histor. I. L. c. 2. — 2) Agricola c. 10.

regadozó lábait leírnám, nem lesz fölösleges életéről egy pár szót szólni. Élete annyiban nevezetes, hogy nevével teljesen ellenkezőleg él. U. i. e kifejezés: religiosa, azt mutatja névleg, hogy nemcsak szelíd állat, hanem egyszer-szersmind vallásos is. Amde olyan kegyetlenségeket visz véghez a rovarok között, hogy a szó legteljesebb értelmében mondhatjuk őt a rovarok tigrisének. Négy hosszú lábával belekapaszkodik egy fűszálba, míg két ragadozó lábát összkulcsolja, s oly szájalomra méltóan néz ki, mint a legártatlanabb és legszegényebb koldus. Aki a mantist ezen állapotában megtekinti, a rovarok legártatlanabbikánának tartaná.

Midőn azonban látja gazságait, önkénytelenül is a mesebeli beteg oroszlánra gondol, a mely látogatóit egymás után fölfalta. —

Egy öreg szunyog dűnyög a mantis körül, folyton bugva: sum, sum, sum. Ezen hangok a mantis füleit érintetlenül hagyják s imádkozó állását megtartja.

A szunyog tovább pajzánkodik vele, mint a verebek a bagolylyal, sőt azon meggondolatlanúságot is elköveti, hogy rászáll a mantis fejére. A mantis most is csak imádkozik; minek az a következése, hogy a szunyog megunva magát, fölrepül s míg én a mantis mozdulataira figyelek, addig észrevétlenül kezemre száll és véreimből pirosra szíjva tele a potrohát.

A szunyog elérte boldogságának netovábbját, mert jóllakott; de ezzel egyszer-smind befejezte földi pályafutását. U. i. a nélkül, hogy szándékoztam volna megölni, a csipés helyére kaptam s így a szunyogot összelapítottam.

Hiába! Potentes potenter agunt. — De mi ez? A mantis feje megmozdul, fölfelé néz. Követem a nézése irányát s magam is ezen irányban egy nagy dongó legyet veszek észre. A mantis két keze most is össze van kulcsolva, de szemei oly jámborul irányulnak a kövér légy felé, mintha a mantis légyimádó volna. A légy vígan repül egy másik fűszálra. Ugyanarra fordítja fejét a mantis is; csak az a csodálatos, hogy két keze most is imára van kulcsolva s egész teste mozdulatlan. A légy közelebb jő a mantishoz . . . s ekkor a mantis imádkozó karjai szemmel alig látható sebességgel kitérülnek s ugyan abban a pillanatban imára kulcsolódnak. Amde most a karok átölelve tartják a legyet. Innen aztán több szabadulásnincsen. Az embert borzadály tölti el, midőn látja, hogy mily kegyetlenül pusztítja el áldozatát ezen állat. A macska elkínnozza ugyan az egeret sok játszadozásával; de mielőtt enni kezdené, megfojta. A kőszáli sas is legalább a szemeit kivájja a prédájának, a héjja is először leöli áldozatát, így tesznek az oroszlán, tigris, farkas. Nem így a mantis religiosa. Ez tigrisebb a tigrisnél, veszedelmesebb az óriási kígyónál. Ő nem válogatja ki az evés kezdőpontját. A hová először a foga bele akad, ottan rágni kezdi s azt ad-dig rágja, míg a legutolsó részecskéje sincs fölfalva.

Az említett légy boldogtalan kimulásának szemtanuja valék. Legelőször a szárnyát harapta le, innét átment a potroh leghátulsó izületére, innét a torjára s végtére a fejére. A szerencsétlen dongó-légy, a szó szoros értelmében, végig nézte, míg őtet, a mantis megette. Es mégis e kegyetlen rovar kapta a legszebb melléknevet, a religioisát. Ime!

még az állatok is bebizonyítják eme közmondás valóságát: A külszín gyakran csal. — Daczára mind eme kegyetlenségnek, nem boszankodtam a mantisra, mert azt hittem, hogy csak a legyeket pusztítja. Magam is ellensége vagyok a legyeknek mert igen sok kellemetlenséget okoznak különösen midőn eszünk vagy pláne iszunk. Hatszor is kapkodunk az órunkra a mindig vissza tola-kodó légy után, ennek következménye pedig mindig az, hogy a légy elrepül s iratainkra olyan cseppek hullanak ki tollunkból, melyekre ha bizonyítványt állítanának írásbeli dolgozataink külalakjára vonatkozólag ilyen jegy jönne: nem tiszta.

De nem csak ezért boszankodom a legyekre, hanem azért is, mert miattuk nagyon sok szalonna perjesedik meg. Hadd pusztítsa az eféle arczátlan, tola-kodó s kártékony legyeket a mantis . . .

Hogy a 3 db mantis éhséget ne szenvedjen, gondoskodtam arról, hogy a legyek minél nagyobb számmal látogassák meg őket. Lépes mézzel kentem be a mantisok lesőhelyeit, szemelőtt tartva eme közmondást: „Több legyet lehet fogni egy kanál mézzel, mint egy kád ecettel.“ Minő dongás volt a mantisok körül! A legyek, különösen szép időben, seregesen lepték el a mézes fűszálakat. Volt is dolguk a mantisoknak, vállogathattak a legyekben, mint a Szabó kutyája a lőnyében¹⁾ Az ostoba legyek végig nézték, míg a mantisok legyártásaikat egyenkint elkapkodták, látták, mint falják fel őket darabonkint; hallották keserves dűnyögéseiket és mézsem kerültek a mantisokat. Hiába! Az élvágy sokszor a vágy alapját, az életet semmisíti meg.

Volt eset arra, hogy egy mantis három óra alatt 9 dongó legyet evett meg. Miből azt következtetni, hogy a mantis falánkabb minden másánál.

Volt szobámban egy nagy potrohu pók, mely iránt különös hajlammal viseltetem, mert nagyon sok legyet elpusztított, anélkül, hogy azokat sokáig kínozza volna. A mantisok virágartatóját melléje helyeztem, hogy hálóját a takarító szemei elől elrejtsem vele. Egyik mantis éppen a pókháló fölé hajló fűszálon foglalt állomást.

Egyik d. u. a pók egy kövér légy behalózásával volt elfoglalva. Ezt észrevette a fölöttük leskelődő mantis és kedvencz pókomat imádkozó lábait közzé kapva teljesen fölfalta. E kegyetlenség felmérgetett s elhatároztam, hogy a mantisokat spiritusba teszem. Megérdemli, gondolám, az olyan állat az elpusztítás, mely az ilyen nem éppen bájos, de hasznos pókokat is felemészti. Az ítélet ki volt mondva; de a végrehajtás elmaradt.

Míg u. i. bámészkodtam a mantis azon rendkívüli falánkságán, hogy még a lábait is megnyalagatta, melyeken a póknak szemmel alig látható maradványai valának a közben egy fölbemázó bogár iparkodott a virágokra felhatolni. A mantis fejét a fölbemázó felé fordítá s lát-

1) A lőnye kiváló étele a háromszékieknek, melyet nagyobb ünnepek alkalmával mint utolsó tál ételt tesznek az asztalra. Megfőznek egy nagy fazék aszalt körtét, almát vagy szilvát. A kalácscsal egyszerre süített lepényeket tenyérnyi nagyságu karajokban elszelidelik, a szeleteket emez édesgyümölcsalében megártatják, mind két felét jól megtört mákkal meghintik s esetleg meg is csukrozzák. Ize igen kellemes, épp ezért különösen a nők és gyermekek nagyon szeretik.

ni lehetett, hogy nagyon várakozik reá. Megtörtént a mit nem is lehetett volna sejtene. A fülbemászót villámsebességgel kapta lábai közé a mántis és jól lehetett hallani, hogy fogai között mint ropogott a fülbemászók kemény teste. Végig ette ezt is, csak a két kiálló fogát hagyta meg. Gyermekkoromban anyai borzasztót beszéltek a fülbemászó gonoszságairól (ha a fülbe kerülhet), hogy még mostani ellenszenvvel viseltetem irányában. Mostan tehát, látva, hogy a mantis ezeket is pusztítja, elfeledtem kedves pókom feletti veszteségemet; sőt e mellett még kezdém becsülni is a mantist.

— Vége kőv. —

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Glossák a Kritikai Levelekhez.** VI. Most az a jelszó, hogy a *bölcsész* Szász Béla ev. ref. portentum historiai és jogtörténelmi fogásait is bemutassam illő rövidséggel. Az „erdélyi püspök“ czimet irigyelte meg az ekklesia attól, a kit jogosan illet, ennek okáért elkeresztelte és helybenhagyta a maga főprédikátorát és ünnepi diszszónokát is erdélyi *ev. ref.* püspöknek, bölcsen tudja, hogy ott, a hol kell, értik a magyar közjogot, s *az ev. ref.* jelző nélkül nem fogják helybenhagyni a czimet sem.

Eddig rendben van a dolog. Elkeresztelték volna főimámnak, főboncznak, dalai lámának vagy főmesternek, a mint épen nekik tetszett. Mert hogy éppen „püspöki“ nevet adtak neki, abban ugyan sem dogmatikai *raison*, sem logika nincsen, erre azonban jelenleg nem szándékom kiterjeszkedni. Mert az egész „püspök“-i manőver, azzal a dicséretes szándékkal volt kontemplálva, hogy saját lelki főminderesük számára az erdélyi ősrégi püspök czim jogos tulajdonosának évszázadok érdemei nyomán fakadt tekintélyét kamatoztassák. Amde a közvélemény nem ült fel a jó igyekezetnek! Maradt minden a régiben!

Az egész világ tudta, hogy az erdélyi püspök az, a ki Fehérvárt ül ősei székében, valamint azt is tudta a legutolsó kollégista diák is, hogy az erdélyi *ev. ref.* püspök csak amolyan fekete palástos szónok mint a többi; ezektől csak annyiban különböztetvén, hogy egy singgel hosszabb prédikációt mond, mint amazok, hogy tehát ilyen prédikáció után duplán jól esik a papramorgó!

Látván tehát az írástudók és a farizeusok, hogy a jámbor igyekezet épen semmire sem vezetett, dühbe jöttek, és Szász Béla úr megeresztett egy epés *ev. ref.* megjegyzést, az ő zseniális mondományainak szellemi goréjában, a Közlönyben, azon szerinte botránys csökkönyösség fölött, hogy hát miért is nem akarja magát az erdélyi püspök, erdélyi *rom. kath.* püspöknek írni, mikor már erdélyi *ev. ref.* püspök is van! — Erre ugyan megteleltek neki a historiából. Hanem hát nem azért Szász a Szász, ha kálomista is hozzá, hogy fogjon rajta a tárgyilagos czáto! Ez ellen tehát ő protestált! Mit neki a historia! mikor Erdélyben 7 püspök van. Egész faj! Ezeket tehát egyedenként meg kell különböztetni, nehogy a Szász B. logikai abécés könyve szerint zavar támadjon a világrendben és a magyar Radányi József világtestei németül ütközzenek össze! Tehát legyen: r. kath., *ev. ref.*, *ev. luth.*,

g. kel., g. kath., unitárius, és No-7 püspök (mert hetedik a sorban melyik lehetne, nem tudom?). S ez mind legyen *erdélyi!* — Hát hiszen szép az a logika még kálomista embernél is! Itt azonban épen oly alaposan sántít, mint az a jóhírű *ev. r. f.* nemes és szent igazmondás!

Először is ügyetlen a konfuzió elkerülésére irányzott jámbor *ev. ref.* igyekezet! Mert ha Szász D. aát megkérdendzhetők, hiszszük, őszintén bevallaná, hogy neki még soha sem kezbesítettek olyan hivatalos levelet, a mely az erdélyi püspöknek szolt. Ugyancsak azt is be kellene valania, hogy a legutolsó vasuti kalauz sem nézte még soha erdélyi püspöknek. Ugyanerről tehetne bizonyosságot egy másik érdemes kollega is, a kitől ha erdélyi püspöknek nézték volna, bizonyára nem kért volna Piskiben, a vasuti étteremben egy pohár sört az a tavalyi II. levélben említett bizonyos *ev. ref.* uri ember!

Lám tehát, t. Sz. B. ur, mindezek részéről nem forog fenn az a rettenetes és ijesztő összetévesztés és konfuzió; ámbár kész vagyok elismerni, hogy fenn forogna, ha önnél láttamoztatták volna leczkekönyveiket, mert akkor a roppant okosságtól még a bögöt is csillagos égnek néznék.

A mi a dolog érdemét illeti, az egész czimkérdés sem nem jelentéktelen, sem egymagában a historián nem fordul meg. Az egész inkább jogi szempontból itélendő meg. Magyarországon egyházi ügyekben a kánoni jog bir hatálytal. Ennek szempontjából a „rom. kath. püspök“-féle megkülönböztetés nyilvánvaló képtelenség volna; másrészt az „erdélyi püspök“ czim kánonjogilag valóságos specialitás, s épen ezért, e czimhez ragaszkodni annál fontosabb, minél lényegesebben kiterjedt jogokat nyújt a püspöknek a residentiális kötelezettség mikénti betartása és a püspöki joghatóság gyakorlására nézve. Másrészt a meny nyiben javadalommal és jogokkal ő felsége által adományozott czim, a püspök azt egyoldalulag meg sem változtathatja s így épen nincs azon helyzetben, hogy az *ev. ref.*eknek e tekintetben szolgálatokat tegyen. — Hamis a 7 püspökre és egy szuperintendensre való hivatkozás is.

Mert ezek mindenikének megkülönböztetett czimük és joghatóságuk van: Erdélyi Püspök, székhelye: Fehérvár, de székelhely Erdélyben bárhol. — Van Gyulafehérvári és fogarasi gör. kath. érsek, székhelye: Balázsfalva. — Van: Szamosujvári g. kath. püspök, székhelye: Szamosujvár. — Van: A magyarországi és erdélyi gör. kel. románok érseke és metropolitája; székhelye: N.-Szeben. — Van: Bischof (a ki Szász B. szerint csak szuperintendens, valamint Szász Domokos is csidevánt szuperintendens) der evangelischen Landeskirche A. B. in Siebenbürgen; székhelye: N. Szeben — Van: Unitárius püspök, a ki már csak azért sem erdélyi, mert a Királyhágón túl lakó unitáriusoknak is egyházi fejük. — Van végül erdélyi *ev. ref.* püspök, a kiről, hogy másokkal össze ne téveszszék, még elmondhatnák czimei közt azt is hogy: volt „néhai“, „félreték“, „megviselt“, „kiszolgált“, „obsitos“ vagy akármlféle szuperintendens. És így tisztában volna a dolog, még egy professor ember sem — jöhetne konfuzióba!

De hát nem is a nagy konfuziótól való félelem a baj, hanem egyéb, a mit jövőre mondok majd el.

— **Nagyérdemű Szerkesztőség!** Ft. Z. A. fiatal paptanár úr a „Közművelődés“ közelebbi számaiban „Könyvismertetés“ czimen egy hosszú és nagyon is míg lére föleresztett czikkorozatot tett közzé az általam mint *deliquens* által — kiadott „*Axiomák Gyűjteménye*“ című könyvre vonatkozólag.

A könyvismertető, illetőleg bíráló úr, szíves volt előre kijelenteni, hogy sem velem, mint már hajlottkorú beteges emberrel, sem pedig ft. B. A. paptanár úrral nem akar tüzetesebb polemikiába bocsátkozni. Ezt köszönjük szépen, miután mi is:

„Hanc veniam damus, petimusque, vicissim!“

De azért tán kegyes lesz megengedni a tudós bíráló úr, ha azon elvnl fogva „Audiatur et altera pars!“ mi is — habár nagyon röviden — hozzá szólunk a bíráló urnak nemcsak bőrig, de húsig, csontig, velőig, sőt a verőlé szétoszlásáig ható ismertetéséhez, illetőleg bírálatához. — Ismétlem, hogy nagyon röviden fogok végezni, miután úgy is már régóta tudom azt az áksziómát, hogy „sok beszéd szégyenség!“

Legelőbb is azt mondom tehát, hogy a t. tanár úr nagyon rossz állást foglalt el, s nagyon rossz *leshelyet* választott az „*Axiomák Gyűjteménye*“ című könyv, vagy akarom mondani: *ártatlan galamb* agyonpuskázására.

Dat veniam corvis, vexat censura columbas. (Hor.)

A t. tanár úr ugyanis az „*Axiomák Gyűjteménye*“ helyett, melyeknek feladata az, hogy az emberi életet — hosszas tapasztalatok útján — egészen híven és a maga eredeti valóságában, annak fény és árnyoldalaival, erényei és bűneiével, tévedései, gyarlóságai és — botlásaival együtt tüntessenek föl, — e helyett, mondom, a t. tanár úr egészen az „*Erkölcsi mondatok Gyűjteményének*“ ismertetésére és agyonbírálására vállalkozott. Így aztán csodálkozhatik-e még valaki, ha a t. tanár úr egészen más eredményre jutott, mint a mit egy már elaggott s kilencz év óta szolgálhatképtelen kath. pap „*Aksziomák*“ című művében látott, olvasott és tapasztalt?!

Ugy kell neki! A ki ily módon téved, az megérdemli, hogy bűnhődjék is érte.

Részletekbe nem akarok bocsátkozni, de még sem állom meg, hogy a t. tanár úr csodabogarái közül néhányat föl ne hozzak. Ilyenek: a *hét főbűnök*, az égbekiáltó *négy bűnök*, a Sz. Lélek elleni *hat bűnök* és a *kilencz idegen bűnök* stb. Már, a mai világban, a magyar nyelv legprimitívabb szabályai ellen, épen könyvben, hogy egy pap, a ki ifjabb éveiben maga is évek hosszú során át volt a magyar nyelv és irodalom tanára, ilyen kifejezéseket használjon: az még sem megy — gondolja a bíráló úr. — Hát, kedves tanár ur! mi hajdan ugy tanultuk, hogy: „Qualis interrogatio, talis responsio.“ A kérdéses esetekben pedig a kérdés minden kátében így van föltéve: „Melyek a hét főbűnök? melyek az égbekiáltó négy bűnök? stb. stb. mely kérdésekre a gyermek sohasem felel így: „A hét főbűn ez“ „az égbekiáltó négy bűn ez“ stb. hanem mindig a többes számban. Ne legyünk tehát sem okosabbak, sem . . . a világnál.

A „*hidj*“ szót szándékosan használtam *egyszer*, s aztán mindenütt és mindig „*higgy*“-et írtam, mint egyedül helyeset az annyira dédelgetett „*higy*“ helyett, és itt kijelentem, hogy még a „*hidj*“ féle helyesírást is jobbnak tartanám, mint a „*higy*“-et, miután minden magyar ember a „*higgy* nekem!“-féle parancsolót mindig, de mindig *megkettőztetve* szokta kiejteni stb.

Sokkal nagyobb bajt és fejtörést okozott a t. tanár urnak az, hogy én a *négy* nagyobb proféta helyett *öt* s a 12. kisebb helyett már 13-at mutatok föl, a következő — valamely régi tudós jepszúttától származott — emlék versekben.

Isa, Jerem cum Bar, Ezechi Danielque profetae. E versben tehát, nem tudom én hány és milyen szemmel?

négy helyett öt nagyobb profétát látott és olvasott a t. tanár úr. Ugyan, kérem, nem lenne szíves nekem és mindazoknak, kik valaha a „cum“ prepositió értelmét tanultuk s még maig is tudjuk, megmagyarázni hogyan lett a négy nagyobb profétából épen öt?! Hát vesszők által aincsenek eléggé elválasztva és megkülönböztetve a nagyobb proféták s aztán ezen kifejezés: „*Jeremias cum Baruch*“ nem azt tesz ki-e, hogy: *Jeremiás Baruch kal együtt* egy nagyobb proféta számba jön?!

De ennél is sokkal mulatságosabb a 12 kisebb proféta helyett a „tizenhárom.“! Igen, ezt is a tudós tanár úr sütötte ki a következő latin emlékvers alapján:

Hose, Joel, Amos, Abdias, Jona, Micheas.

Nah, Habac, Sophon, Agg, Zachari, Mala, Machabeorum.

A tanár úr ezeket látva, nagy képpel kérdezi tőlem: Hcl itt a Theologia?! Én pedig a kijelölt úton tovább megyek, és szörnyen bámulva azon, hogy miképen tudott a nagyon tudós tanár úr a Machabeusok két *könyvéből* nem mint illetet volna két külön, hanem csak egy *kisbűnök* profétát csinálni, hogy a 12 helyett ne 14, hanem épen tizenhárom legyen?! Aztán a t. tanár úr az *egyes nominativusban* lévő 12 kisebb profétához hogy, miféle nyelvtani szabály szerint tudta a *többs genitivusban* lévő „*Machabeorum*“ szót oda csatolni?! Erre mondjon cadenciát a t. tanár úr, ha tud, ha nem tud pedig, akkor én a tanár urnak a theologiajára, latinnyelv-tudományára, felfogás — és gondolkodás módjára stb. mitsem adok, s azt a semminél is kevesebb becslöm, mert akkor legalább nem esett volna ily szánandó módon ugyanazon verembe, melyet egy már megélededett, gutaütött, csúszos, és ideges paptársra, s még pedig erdélyi paptársra, számára ázni nem áttalott.

Denique:

Est certum verbum: frangit Deus omne superbum

Et iterum:

— Deus, quem perdere vult, demtat, vel obcoecat. Isten velünk! F. A.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

Pauer János †
1814–1889.

A katolikus egyháznak gyásza van. Pauer János székesfehérvári püspök meghalt. Buzgó főpap és derék hazafi volt. Mint hazafi, azzal róta le kötelességét, hogy *egyházmegyéje* német és szláv ajku hiveinek *megmagyarosításáért* igen sokat tett. Allása díszét a *nevelés ügyének előmozdításával* és a tudomány művelésével emelte. Hívei szelid lelkű főpásztor, a *magyarság* buzgó hazafit gyászol az elhunytban. R. i. p!

— **Jótekonyság** Püspök ur ő Nagyméltósága a csik-csatószegei új orgona költségeire 100 frtot, Lemhényhez tartozó kézdi almási fiók hitközségben építendő új iskola javára 800 frtot saját pénztárából legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

— **Személyzeti:** A hodosi r. kath. nemes hitközségnek szabad választási jogánál fogva az első helyre kijelölt Markaly Antal nagyernyei plébános Hodosra plébánosnak kineveztetvén, Bourdeaux Olivér gy.-ditrói segédlelkész nagyernyei lelkésznek kineveztetett és Gáspár István csikszentmihályi káplán ugyanezen minőségben Gyergyó Alfaluba áthelyeztetett.

— **Bordeaux O.** kinevezett nagyernyei lelkész és Gál Elek csik nagybold. asszonyi káplán a zsinatvizsgát sikeresen kiállották. —

— **Első áldozás.** Megható ünnepélyes ténykedés olyt le, f. é. május hó 5-ik napján, a helybeli Szt. Ferencz rendi zárda templomában. Róm. kath. elemi iskolának tanulói közül, azok ugyanis, kik a megfelelő kort elérték (a IV. osztály) — járultak először az Urasztalához. Reggel 8 órakor már teljes díszben várták az iskolában a „Kátékter” urat az áldozandók és pályatársaik. Innen szép rendben templomba mentek, hol a hitelemző ur miszt tartott, mely alatt a tanulók énekeltek harmonium kísérelte mellett. Az áldozandók a templomban az oltárhoz közel foglaltak helyet, ki-ki egy gyertyát tartva kezében **Evangelium** után az oltárhoz járulának égő gyertyával kezökben, midőn is a hitelemző ur, igazán a gyermekek lelkéhez szóló rövid beszédet intézett hozzájuk. Az áldozás végeztével, az áldozók mindegyike, mást nem említve, egyegy „Áldozási emlék” képet kapott. Szóval — az említett ténykedés valóban oly példának és vonzónak folyt le, hogy a hozzákötött célt bizonyára megvalósította: hogy az a gyermek fogékony lelkében mindenesetre egész életére maradandó nyomot — kedves emléket hagyott. Ezek után kedves ünnepélynek okszerűen és pedagógiailag eszközölt kivételét, a gyermekeknek ez alkalomra való előkészítését stb. illetőleg, — lehetetlen nem fejezni ki elismerésünket, annak vezetője, tisztelendő Benedek József hitelemző ur irányában, aki ez uttal is, de ez uttal külön derék munkát végzett.

— **Nyilvános köszönet.** A Mikóújfalván építendő új orgonának költségei fedezésére Ft. Ferenczy Károly gy. szt. miklosi pléb. úr 10 frtot, Ft. Bodó Albert k. oláhfalvi pléb. ur 5 frtot; és Ft. Veress Lajos kerelli szt. páli pléb. ur 2 frtot adtak. Fogadják érte köszönetünket! Az egyháztanács levében. Pap Albert lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** P. Dávid Antal túri h. lelkész ur, egyházunkat kellemes meglepetésben részesíté a husvétii ünnepek alkalmával. — Ugyanis oltárunkat gyönyörű ezüst gyertyatartókkal szerelte fel. — A gyertya tartók száma hat. — Továbbá megajándékozta a templomot egy szép örök-égő lámpával. — A felszerelések 350 frtba kerültek. — A nemes lelkű adakozónak ezen az uton fejezik ki a túri egyház hívei legforróbb köszönetüket és hálájukat. — A Mindenható áldását és a leghosszabb életet kérjük a jó Istenfől szeretve tisztelt lelkészünk részére. Sok ily papot az egyháznak s egyházunk diadalmaskodni fog. — Szívünkben kívánjuk a 70 éves aggnak kitartó egészségét és hosszú életet. — Szerető hívei. — Tur, máj. 8-án.

— **Különböző missioi intézmények** czéljára és péterfillér czímen ezen püspöki egyházmegyéből a mult 1888 évről következő adakozások történtek az egyes cseresi kerületek szerint. Afrikai miss. 20 frt. amerikai miss. 16 frt. Szentföldi missio 18 frt. Jézus szent gyermekségének társulata 38 frt. Szent Bonifac társulat 12 frt. A károsultak javára 17 frt 56 kr Péterfillér 38 frt 26 kr. Összesen: 159 frt 82 kr.

— **Gyászhir.** Ferenczi Innáz, nagykászoni róm. kath. plébános tolyó évi május hó 9-én d. u. 6 óraker hat-havi súlyos szenvedés után az Urban csendesen elnyugodott. Az elhunyt született Kászon-Impérben 1835. május 2-án, pappá szenteltetett 1859. július 24-én. 1869. évben nagykászoni plébánossá lón megválasztva, a hol 20 éven át működött. egyházi és tanügyi ténen, szülőföldiei helyes irányu műveltségének és anyagi jólétének felvirágoztatásán. R. i. p!

— **Pályázat.** 13. A csikmindszenti rk. kántortanítói állomásra pályázat hirdettek. Ezen állomás javadalma következő: 1.) 64 kalongya ösz —, 94 kalongya tavasz kepe. 2.) 14 frt stola. 3.) 4 forint ospora. 4.) 36 terü puha-fa; ennek fölvegátására 15 napszám. 5.) 40 véka féréjű szántó birtok. 6.) 5 szekerszénát és sarjut termő kaszáló. 7.) Lakás, mely jelenleg csak egy szobából áll; továbbá kamara, pincze, sütőház, csűr, istálló, sertés öl, gabnás és egy kis veteményes kert. A 40 véka féréjű szántóbirtokban befoglaltatik egy 12 véka féréjű belsőkert a templom szomszédságában, meinyek birtoklója az időszerinti kántortanító ugyan, de ha később az egyházközségnek azon terve megvalósulna, hogy ezen tágas belső telek utfelőli részére kántortanítói lakást, iskolatermetket építsen: a kántortanító ezért kárpótlást nem követelhet. Pályázni kívánók kérésüket kellő okmányokkal felszerelve f. évi május végéig-alulirott iskolaszéki elnökhöz sziveskedjenek betérjeszteni. Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek. Csik-Mindszenten, 1889. április 22. Bálint Lajos, s. k. plébános, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** 16. A baróthi róm. kath. népiskolánál a segédkántortanítói állomásra pályázat hirdettek. Ezen állomás javadalmazását képezi: 1.) a községi pénztárból évnegyedi előleges részletekben 100 frt. 2.) a hitközség pénztárból 20 frt. 3.) 35 — 40 kalongya ösz és ugyanany tavaszkepe. 4.) osporából 25 frt. 5.) fakepe czímen 14 frt 44 kr. 6.) stoláris jövedelmekből 25 frt. 7.) 8 véka féréjű szántó, melyert a megyének mérsékelt haszonbért fizet. 8.) szállás és kert, gazdasági épületei ujak, köből építve. — A megválasztandó kötelessége leend a leány iskola I. és II. osztályát önállóan vezetni, s a kántori teendőkben — ide nem érte a sekrestyési és harangozói kötelemeket — a fent kített javadalmazásért segíkedezni. A pályázók felhívattak, hogy tanítói oklevéllel és előéletüket igazoló egyéb bizonyítványokkal ellátott kérelmeket f. év július hó 8-ig — kántori képességek bemutatathatása tekintetéből — személyesen nyussák be alóirothoz. — Végleges kinevezés csak egy sikeres próba év után remélhető. — Baróth, 1889. május hó 6. Vincze István, alesperes plébános.

— **Pályázat.** 17. A csik madarasi róm. kath. kántortanítói állomás elhalalozás folytán üresedésbe jövén, arra ezennel f. évi június hó 2-ig terjedő határidővel pályázat hirdettek. Ezen állomás évi jövedelmét teszi: 1) A községi pénztárból évi 260 forint előleges havi részletekben. 2) 1 hold másod, és 1 hold 3 ad osztályú szántó. 3) 5 szekerszénát termő, s minden évben használható kaszáló. 4) 8 öl. részben lágysz részben kemény túzifa. 5) Stollából átlag 40 frt. 6) Ajtatos alapítványból 3 frt. 25 kr. 7) Kényelmes lakás. 2 szoba 1 kamara, sütőház szinnel, gabonás, csűr, istálló és sertésöl 8) Szabad legeltetés. Pályázni kívánók kérésztve, kántortanítói oklvel, s eddigi működésükről szóló bizonyítványokkal ellátott folyamodásaikat f. évi június 2-ikáig alóirothoz adják be. A személyes megjelenés és próba egyik szükséges feltétel lévén, erre pályázók meg fognak hivattni. Csik Madaras, 1889 május 6-án. Puskás Tamás, s. k. plébános.

— **Sajtó hiba.** Lapunk mult számában 152 old. 1 hasáb 10-ik sorában miniszteri olvasandó miniszter helyert.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában, Gyulafehérvárt.